

ALLAH'TAN HAKKIYLA KORKMAK*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîne muhammedin ve âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn...

Emmâ ba'dü fa'lemû eyyühe'l-ihvân! Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n- nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

لَوْ خِفْتُمْ اللَّهَ تَعَالَى حَقَّ خِيفَتِهِ، لَعَلِمْتُمْ الْعِلْمَ الَّذِي
لَا جَهْلَ مَعَهُ؛ وَ لَوْ عَرَفْتُمْ اللَّهَ حَقَّ مَعْرِفَتِهِ، لَزَالَتْ
لِدُعَائِكُمُ الْجِبَالُ

(الحكيم عن معاذ)

RE. 357/7 (*Lev hıftumu'llâhe teâlâ hakka hıfetihî lealimtümü'l- ilme'llezî lâ cehle meahû; ve lev araftümü'llâhe hakka ma'rifetihî lezâlet li-duaikümü'l-cibâl.*)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Çok aziz ve muhterem müslüman kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, lütfu, bereketi, üzerinize olsun!

Peygamber SAS Hazretleri'nin mübarek hadislerinden bir miktarını hocamız Gümüşhâneli Ahmed Ziyâüddin Efendi Hazretleri merhumun te'lif eylemiş olduğu *Râmûzu'l-Ehâdîs* isimli hadis kitabından bir nebze, bir demet okuyup, izâh edeceğiz...

Bu hadis-i şeriflerin okunmasına izahına geçmeden önce evvelen ve hâssaten numûne-i imtisâlimiz, rehberimiz, Peygamberimiz, Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin ruh-u pâki için ve onun âl, ashâb ve etbâının ruhları için; ve cümle sâdât ve meşâyıh-ı turûk-u aliyemizin ervâhı için; eserin müellifi Gümüşhâneli Hocamız'ın ruhu için, hocamız Mehmed Zâhid-i Bursevî Hazretleri'nin ruhu için ve sâir enbiyâ ve mürselîn ve evliyâ ve sâlihînin ervâhı için;

Ve uzaktan ve yakından bu hadis-i şerifleri dinlemek üzere şu mescide cem olmuş olan siz kardeşlerimizin de ahirete intikâl ve irtihâl eylemiş olan bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhları için, kabirlerinin pür nûr olması, ruhlarının mesrûr olması için;

Bizlerin de Cenâb-ı Mevlâ'nın rızasına uygun ömür sürüp, huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varmamıza vesile olması için; bir Fatiha üç İhlâs-ı Şerif okuyup öyle başlayalım öyle başlayalım; buyurun:

a.Allah'tan Korkmak

Bu hadis-i şerif Allah'tan korkmak ve Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bilmekle ilgili. Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri o hadis-i şeriflerinden buyuruyorlar ki:¹

لَوْ خِفْتُمْ اللَّهَ تَعَالَى حَقَّ خِيفَتِهِ، لَعَلِمْتُمْ الْعِلْمَ
الَّذِي لَا جَهْلَ مَعَهُ؛ وَ لَوْ عَرَفْتُمْ اللَّهَ حَقَّ مَعْرِفَتِهِ،
لَزَالَتْ لِدُعَائِكُمُ الْجِبَالُ

(الحكيم عن معاذ)

RE. 357/7 (*Lev hıftümü'llâhe teâlâ hakka hıfetihî, lealimtümü'l-ilme'llezî lâ cehle meahû*) “Eğer Allah-u Teâlâ Hazretleri'nden hakkıyla korkabilseydiniz; ondan nasıl korkmak gerekiyorsa tam hakkıyla, eksiksiz, tamam bir şekilde Allah-u Teâlâ Hazretleri'nden gerektiği tarzda korkabilseydiniz, onu başarabilseydiniz, yanında cahillik olmayan bir ilme kavuşurdunuz. Öyle bir ilmi öğrenirdiniz ki yanında cahilli yok.”

(*Lev araftümü'llâhe hakka ma'rifetihî*) “Eğer Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni nasıl bilmek gerekiyorsa öyle bilseydiniz, hakkıyla bilseydiniz; ma'rifetullahâ hakkıyla nail olabilseydiniz (*lezâlet li- duâikümü'l-cibâl*) sizin yaptığınızı

¹ Hakîm-i Tirmizi, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.III, s.106; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

dualarla dağlar yerinden giderdi, yerinden oynardı, zail olurdu, kayar giderdi.”

Muaz ibn-i Cebel RA'den, Hakîm-i Tirmizî'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerif. İki bölümü var hadis-i şerifin; birincisi, *mehàfetullah*, Allah'tan korkmakla ilgili, ikincisi *ma'rifetullah*, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bilmekle ilgili.

Mehàfetullah, Allah'tan korkmak nedir? Yâni biz müslümanlığı korku belasına mı yapıyoruz? Ödümüz patladığından, titrediğimiz için mi yapıyoruz? Bunun biraz izah edilmesi lâzım. *Ma'rifetullah*, o da neyin nesidir bir nebze açıklamak gerekiyor dilimizin döndüğünce.

Peygamber SAS Hazretleri buyuruyor ki bir başka hadis-i şerifinde:²

رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللَّهِ

(الحكيم، وابن لال عن ابن مسعود)

(*Re'sü'l-hikmeti mehàfetu'llàh*) “Hikmetin başı Allah korkusudur.” Yâni her şeyi yerli yerinde, akıllıca, usluca, olgun bir tarzda yapabilmenin temeli, kaynağı, Allah korkusudur.

Demek ki Allah'tan korkmak öyle pasif bir titreme tarzında korku değil; insanı canlandıran, insana güç veren, kaynak mahiyetinde bir çeşit korku...

² İbn-i Ebî Şeybe *Musannef*, c.V II, s.106, no:34552; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.470, no:742-744; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.270, no:3258; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.267, no:5873; Süyûtî, *Câmiu'l-Ehàdîs*, c.XIII, s.56, no:12550.

Nasıl bir korku bu?

“—Adaletten korkmaz mısınız?”

“—Korkarım!”

“—Polisten korkmaz mısınız?”

“—Korkarım, bir suç işlemesem bile karakol deyince ödüm patlar...”

“—Mahkemededen?”

“—Korkarım!”

“—Savaştan?”

“—Korkarım!”

Bir devlet adamı, bir büyük adam böyle biraz çaşıt kaşla baksa, amir, dairedeki başkan... Korkan insan. Allah-u Teâlâ Hazretleri de makamların en yükseğinin sahibi, kâinatın hâlikı, mâlikı, sahibi, mutasarrıfı, bizim rabbimiz, mevlâmız, râzıkımız... Her şeyimiz ondan. Yâni nasıl korkarsan kork. Ödün patlasa yeridir bir kere.

Neden? Çünkü yapamayacağı şey yok. Yapamamak muhal onun için, imkânsız. Bir şeyi yapamamak gibi bir şey bahis konusu değil.

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

(يس: ٨٢)

(*Innemâ emruhû izâ erâde şey'en en yekûle lehû kün feyekûn.*) “Onun işi, bir şey’i dilediği zaman, ona ancak “Ol!” demesinden ibâretidir; o da oluverir.” (Yâsin, 36/82)

“—Olma!” derse, yok olur. O kadar güç, kuvvet sahibi; o kad ar saltanat, azamet sahibi.

Bu kadar celâl sahibi olan bir zât-ı celîlu'l-kadîrden korkar insan. Titremek tarzında, ürkemek tarzında bir korku olur; bir... Böyle bir korku vardır.

Bir de; Allah-u Teâlâ Hazretleri bize vücut vermiş, İslâm nasib etmiş, iman nasib etmiş, akıl nasib etmiş, evlat nasib etmiş, mevkii makam nasib etmiş, hanım nasib etmiş, çoluk-çocuk nasib etmiş, para nasib etmiş... Her türlü nimetinin içinde yüzüyoruz.

“—Nereden belli nimet olduğu?”

Hele bir bak etrafına, şu dünyaya. Bir Hindistan'a bak, bir Pakistan'a bak, bir Afrika'ya bak, bir Kore'ye bak, bir buzların olduğu diyarlara bak... *El-hamdü lillâh* güneşimiz var, suyumuz var, mehtabımız var, dağımız var, ovamız var, yeşilliğimiz var, çölümüz var. Her şeyimiz var, ne ararsan memleketimizde hepsi bol, çeşit çeşit nimetler içindeyiz.

Her gün de lütfu devam ediyor, çünkü bir an kesilse lütfu, mahvoluruz biz. Yâni Allah-u Teâlâ Hazretleri bir an, en küçük bir an tecellisini kesse, şu kâinat biter. İpin bir an bağlantısız kalması düşünülebilir mi? Her an tecellide, her an lütufta, her an bize lütfediyor da, yaşıyoruz. Her an kalbimiz atıyor da, yaşıyoruz.

Her gün vücut faaliyetlerimiz devam ediyor da, yaşıyoruz. Her gün nimet yiyoruz da, yaşıyoruz. Hava var da, nefes alıyoruz, teneffüs ediyoruz filan...

Yâni, sonsuz nimetleri şu anda da devam ediyor. Be mübarek, utanmaz mısın ki, bunca nimeti veren Allah-u Teâlâ Hazretleri. Bunca lütfu işleyen, bütün kâinatı sana musahhar kılan; hepsi senin emrinde dağ, ova, bulut, güneş, rüzgâr; hepsi senin için çalışıyor. Yağmur, yer, gök hepsi senin için çalışıp dururken Allah-u Teâlâ Hazretleri şu kâinatın nizamını insanoğluna hizmet etmek şeklinde ayarlamış iken ona asi olmaya ne yüzle elin yüzün varıyor? Utanmaz mısın? Eğer onun rızasına aykırı bir şey yaparsan, onun rızasını kaybedersen, hoşnutluğuna ters bir şey yaparsan, onun sevgisini kaybetmekten korkmaz mısın? Ödün patlar, çok fena...

O halde öyle de olur, öyle de olur. İster kabasaba bir insan olsun; başıma bir yumruk iner, tepeme taş yağar, ateşler içinde kalırım, azabına uğrarım diye kork; istersen bunca lütuf sahibi Mevlâ'ya ben nasıl asi gelirim, elimden gelmez.

Birisi bana küçüklüğümde bir iyilik yapsa, büyüyünceye kadar unutmam. Askerde bir iyilik yapsa, o arkadaşımı unutmam. Birisi hayatımı kurtarsa, birisi kendisini tehlikeye atarak bana bir şey yapsa; ömrümün sonuna kadar ona minnettar kalırım. Bana bunca nimeti veren Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne nasıl isyan edebilirim ben? Tabii, mümkün değil... Nasıl o bir şey söyler de, ben onun tersini yaparım? Nasıl olur da Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmuş, ben onun aksini nasıl yaparım? Elim varmaz, titrerim, korkarım, ödüm patlar. Böyle bir korku da olabilir; bu korku da ariflerin korkusu.

Lütfun elinden gitmesi, nimetin elinden gitmesi, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin iltifatının elinden gitmesi... Her zaman Rasûlüllah'ın cemalini görüp dururken bir an görmeyi verse ne olur insan? Deli divâne olur. Öyle arifler var ki, Rasûlüllah her zaman gözünün önünde de;

“—Bir an gözümün önünden kaybolsa Rasûlüllah, kendimi müslüman saymam!”

Biz nasıl müslümanız, ona göre kıyas edin! Biz de ömrümüzde e bir kere rüyada görmüşsek, havalarda gezeriz, yere basmaz ayağımız, “Rasûlüllah'ı görmüşüm rüyada!” diye.

E tabii o nimetlerin sahibi, o nimetlere ermiş insan da ona göre kulluk eder, titrer.

“—Efendim, şeriat insanların gırtlığını sıkıyormuş, tasavvuf gelmiş, kurtarmış.”

Vah cahil vah! Ne tasavvufu anlamışsın, ne şeriatı anlamışsın? Şeriat gırtlak sıkar mı? Sonra erbâb-ı tasavvuf, şeriatın derinliğinin derinliğini icra eder. Sen horul horul uyurken, gece sabaha kadar Allah der o... Dua eder, yalvarır ümmet için; kendisi için de değil.

“—Yâ Rabbi, bu zayıf ümmetlerin hali ne olacak?” diye Rasûlünün izinden öyle dua eder. Yalvarır, yakarır, ağlar, sızlar, çalışır, çabalar; bir anını boş geçirmemeye çalışır.

Hâsılı korkunun çeşitleri var; ama her ne türlü olursa olsun, imana dayanıyor. İnsan böyle Allah-u Teâlâ Hazretleri'nden nasıl korkmak gerekiyorsa, usûlüne uygun, adabına uygun,

yerli yerinde bir korku ile korktu mu o zaman Allah-u Teâlâ Hazretleri onun gönlüne bir ilim ilhâm eder, cehâlet yok yanına. Bilmemek yok yâni, her şeyi bilir. Neden?

Peygamber SAS Hazretleri zevcât-ı tâhirâtına bazen:

“—Siz şöyle yaptınız, böyle ettiniz, böyle konuştunuz aranızda!” diye söylerdi.

Onlar da derlerdi ki:

مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا؟ قَالَ: نَبَأَنِي الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ

(التحريم: ٣)

(*Men enbeeke hâzâ*) “Yâ Rasûlallah, bunu sana kim haber verdi?” (*Kâle*) Rasûlullah Efendimiz de: (*Nebbeeniye'l-alîmu'l-habîr*) “Her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin elçisiyim ben, o haber verdi.” buyururdu. (Tahrim, 66/3)

İnsan Allah'a hakkıyla kul oldu mu, o zaman Allah bildirir ve ona göre hareket eder insan.

Adamcağızın birisi demiş ki, meşhur bir sözdür, tasavvuf kitaplarında yazılır:

أَنَا أَمْسَيْتُ كُرْدِيًّا، وَأَصْبَحْتُ عَرَبِيًّا

(*Ene emseytü kürdiyyen, ve asbahtü arabıyyen*) “Akşam Kürt olarak yattım, sabah Arap olarak kalktım!” demiş.

Yâni Allah bir gecede ulûm-u Arabiyyeyi, dini bilgileri ihsân eylemiş. Cahil bir kimse olarak yatmış, sabahleyin sanki Arapmış gibi dil konuşan insan haline gelmiş.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Rh.A KS diyor ki:³

علم ان نبود ز حق بی واسطه

او ناید همورن ماشطه

İlm kân nebüved zî hak bî vâsıta,

U nepâyed hemçü reng-i mâşita...

[Hak'tan ilham yoluyla vasıtasız olarak gelmeyen ilim, gelin süsleyen kadının ona sürdüğü renk gibi geçici olur, uçar gider.]

Bir ilim ki Mevlâ'dan insana vasıtasız, gürül gürül gönlüne akmaz; öyle olmayan bir ilim devam etmez, allık gibi, pudra gibi yüzünü yıkadın mı gider. Demek istiyor ki ilim Allah'tan gelmeli insana, vasıtasız akmalı. Demek ki akıyor ki öyle söylüyor. Nasıl yazmış o binlerce beyitlik Mesnevî'yi?

“—Yâhu sen ne biçim adamsın?” diye haber gönderiyor öbür tarafın velileri, “Bütün cihanı birbirine katıştırdın, cihanı velveleye verdin. Aradığını bulduysan otur bir kenara?

Bulamadıysan bu gösteriş ne?” diyor.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî karıştırmış demek ki Anad o lu'yu, öyle yer yerinden oynamış. O da cevap veriyor, diyor ki:

³ Mevlânâ, *Mesnevî*, 3449. Beyit,
10

*Eğer yârin yok ise, neden taleb etmiyorsun?
Eğer yârin buldu isen, neden tarab etmiyorsun?*

Eğer yârini bulamadıysan niye bulmak için koşuşmuyorsun? Niye tembel tembel bir kenarda oturuyorsun, niye yârini bulmak için diyar diyar koşmuyorsun, parçalanmıyorsun, hareket halinde olmuyorsun? Eğer bulduysan, niçin sevinip oynamıyorsun? Buldum diye... Hani sevincinden şıkır şıkır oynadı derler ya. Demek istiyor ki: Benim halimi ben sana söylemeyim ama sen şu iki cümleden anla ki? Eğer bulamamışsam, arıyorum da o arayışın telaşıdır bu. Bulduysam da sevincin tezâhürüdür demek istiyor.

Yâni öyle vasıtasız bir ilme ermiş, ermese öteki ilim ilim değildir; asıl ilim budur der mi?

Sabahleyin öteki gemilerin kaptanları Cezâyirli Hasan Paşa'ya diyorlar ki:

“—Efendim, haydi gemileri hareket ettirelim. Düşman bizi bu körfezde bastırır!” diyorlar.

“—Arkadaşlar, biraz daha sabredin, biraz sonra altı yedi parça düşman gemisi gelecek; onları yakalarız, esir alırız, öyle gideriz Cezâyir'e!” diyor.

Kapısından dışarı çıkıyorlar, birbirlerinin yüzüne bakıyorlar:

“—Adam hem denizciliği bilmiyor, hem de bize evliyâlık taşıyor! Bak istikbalden haber veriyor. Ortada bir şey yok, ufuk meydanda, bomboş deniz; güya beş altı tane gemi gelecekmiş de, onları esir alacakmışız, öyle gidecekmişiz...” diyorlar.

Bir saat kadar sonra, ufuktan altı yedi gemi beliriyor. Bunlar körfezden önlerine çıkıveriyorlar. Düşmanlar Türk gemilerini görünce, hemen teslim bayraklarını çekiyor. Gemileri içindeki ganimetlerle alıp Cezâyir'e gidiyorlar.

Nereden bildi? Sabah namazından sonra Hasan Paşa seccadesinin üzerindeydi. İşrâk'ı bekliyordu, tesbih çekiyordu, Kur'an okuyordu, gözyaşı döküyordu. O zaman işte yanınd a ce hil olmayan ilme ulaşır insan. Rasûlüllah söylüyor; "Eğer Allah'tan hakkıyla korksaydınız, yanında cahillik bulunmayan o ilme, asıl ilme ulaşırdınız."

Ne derler o ilme? *İlm-i ledünnî* derler. Allah tarafından bahşedilmiş bir başka ilimdir. Cahil olur insan, yâni mektep, medrese, hoca görmemiş olur; eli kalem tutmamış olur ama bilir.

Rasûlüllah Efendimiz, söyler misin acaba hangi fakülteleri bitirmişti? Muhakkak beş on tane fakülte bitirdi. Hangilerini bitirdi sayar mısınız, haydi bakalım! Hangi üniversitelerd en, kaç tane diploması vardı? Ama her şeyi biliyordu işte.

Nasıl biliyordu? İşte usûlü bu... Allah'tan korkmak lâzım! İnsanlar Allah'tan korktu mu... Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin azabından, gazabından korkabilir, lütfunun kesilmesinden korkabilir, daha başka türlü zarif zarif duyguların tesiriyle olabilir bu korkusu... Korktu mu, Allah-u Teâlâ Hazretleri o zaman ona ihsan ediyor. Gözünün

perdesini açıyor, gönlünün perdesini açıyor, gönül gözünü açıyor; o zaman görüyor, görmesi mümkün oluyor.

Bizim arkadaşlardan iki yaşlı amcamız burada i'tikâfa girmişler, tesbih çekmişler, Allah demişler, oruç tutmuşlar, riyâzet yapmışlar; bitirince işi Hocamızın kapısına giderken, birisi müftü, müftü olan ötekisine diyor ki:

“—Bak şimdi Hocamızın kapısına doğru yürüyoruz yakapı kendiliğinden açılacak...”

“—Deme ya hu? Öyle şey de var mı?” diyor müftü efendi. Kitaplarda yoktur bu; ama ilm-i hâl derler buna, hâl ilmi.

Kapıya doğru yürüyorlar, çat kapı açılıyor. Birbirlerinin yüzüne bakıyorlar giriyorlar içeri. İki gün önce söyledi bana, başından geçen hadise olarak.

(Ve lev araftümü'llàhe hakka ma'rifetihî)
“Eğer Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni nasıl bilmek gerekiyorsa öyle bileydiniz, o zaman sizin duanızla dağlar yerinden kayardı, zâil olur giderdi.”

Koca dağ yerinden kıpırdar mı? İşte insan Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne dayanırsa, ona tevekkül ederse; o zaman gider. Dağlar gider o zaman. Bu ma'rifetullah... Tabii fazla konuşursak olmaz. Lafla anlatılmaz da, insana Allah-u Teâlâ Hazretleri anlatır. Kendisini Allah-u Teâlâ Hazretleri insana kendisi anlatır. Onun için fazla bir şey denmez ama, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin ma'rifeti, hayatın gâyesidir. Ma'rifetullah bizim şu hayatımızın gâyesidir.

“—Niye geldin dünyaya? Boy pos büyütmek için mi, beden beslemek için mi, tüccarlık yapmak için mi, ziraat yapmak için mi? Niye geldin?”

Bu cihana Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni bilip, tanıyıp, ona kulluk etmeye geldik, hepimiz... İster bil, ister bilme...

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

(الذاريات: ٥٦)

(*Ve mâ halaktü’l-cinne ve’l-inse illâ li-ya’budûn*) “Ben insanları ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyât, 51/56) diye bildiriyor bu ayet-i kerimede. Asıl gayemiz bu.

فَأَيْنَمَا تُولُو فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ

(البقرة: ١١٥)

(*Feeyne mâ tüvellû fesemme vechu’llâh*) “Yönünü ne tarafa dönersen, Allah-u Teâlâ Hazretleri orada...” (Bakara, 2/115)

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ

(الحديد: ٤)

(*Ve hüve meaküm eyne mâ küntüm.*) “Siz nerede olursanız olun, Allah-u Teâlâ Hazretleri sizinle beraberdir.” (Hadîd, 57/4)

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ

(الأنفال: ٢٤)

(*Va'lemû enna'llàhe yehülü beyne'l-mer'i ve kalbihî.*) “Bilin ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri kuluyla gönlü arasında bulunur.” (Enfal, 8/24) gibi ayetlerin bize bildirdiği, bize bizden yakın olan Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni bilemeden ahirete göçersen; yazık. Çünkü

مَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا

(الصّراء: ٧٢)

(*Men kâne fî hâzihî a'mâ, fehüve fi'l-âhireti a'mâ, ve edallu sebîlâ*) “Bu dünyada âmâ olan kimse ahirette de âmâ olacak, ahirette de kör olacak; üstelik yolunu iyice şaşırarak.” (İsrâ, 17/72) Ayet-i kerime böyle bildiriyor.

Sen ahirette göreceğini mi sanıyorsun Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni? O şerefe herkes eremez ki... Burada çalışacaksın, ma’rifetullahı tahsile gayret edecesin.

Gece gündün yalvarıp yakaracaksın, isteyeceksin, zikredeceksin, hatırından çıkartmayacaksın, gayret edeceksin!

Bu ilim nereden öğrenilir diye peşine düşeceksin.

“—Allah Allah, edebiyat fakültesinde mi, fen fakülte sinde mi, tıp fakültesinde mi öğretiliyor? Acaba astronomi mi tahsil etse m! ” filan diye bunun peşine düşeceksin, uğraşacaksın. Başka çaresi yok.

b.Allah'ı Hakkıyla Bilmek

Diğer hadis-i şerif de aynı mânâda:⁴

لَوْ عَرَفْتُمْ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حَقَّ مَعْرِفَتِهِ، لَمْ شِيتُمْ عَلَى
الْبُحُورِ، وَ لَزَالَتْ بِدُعَائِكُمُ الْجِبَالُ؛ وَلَوْ خِفْتُمْ
اللَّهَ حَقَّ مَخَافَتِهِ، لَعَلِمْتُمْ الْعِلْمَ الَّذِي لَيْسَ مَعَهُ
جَهْلٌ، وَلَكِنْ لَمْ يَبْلُغُ ذَلِكَ أَحَدٌ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ،
وَلَا أَنْتَ؟ قَالَ: وَلَا أَنَا، اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَعْظَمُ مِنْ أَنْ
يَبْلُغَ أَحَدٌ أَمْرَهُ كُلَّهُ.

(ابن السنی عن معاذ)

RE. 357/8 (*Lev araftümu'llàhe azze ve celle hakka ma'rifetihî*) “Eğer Azîz ve Celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni hakkıyla bilseydiniz, ma’rifetine hakkıyla ermiş olsaydınız, (*lemeşîtüm ale'l- buhûri*) denizler üzerinde yürürdünüz; (*ve lezâlet bi-duaikümü'l- cibâl*) sizin duanızla dağlar zail olurdu, yerinden oynar giderdi.

(*Ve lev hıftumu'llâha hakka mehâfetihî lealimtümü'l-ılme'llezî leyse meahû cehlün*) Eğer Allah’tan hakkıyla korkaydınız, yanında hiç cahillik bulunmayan o asıl ilme nâil olurdunuz. (*Ve lâkin lem yebluğu zâlike ehadün*) Fakat

⁴ Deylemi, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.370, no:5123; Muaz ibn-i Cebel RA’dan.

Kenzü'l-Ummal, c.III, s.144, no:5893; *Camiü'l-Ehadis*, c.XV III, s.130, no:19042.

kimse bu mertebeye erişemedi.” buyurdu Peygamber Efendimiz.

(Kile: *Yâ rasûla'llâh, ve lâ ente?*) “Sen de mi yâ Rasûlallah, se n de mi erişemedin?”

(Kâle) Buyurdu ki: (*Ve lâ ene*) Ben de... (*Âllâhu azze ve celle a'zamu min en yebluğa ehadün emrahû küllehû.*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri kendi işini tamamen herhangi bir şahsın ihâta etmesinden daha büyük değil midir?” diye cevap verdi.

Yâni bu demektir ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri öyle bir zât-ı celîldir ki, insanın küçücük aklı, o ince mânâları, o büyük ge rçe ği tam mânâsıyla kavrayamayacak kadar büyüktür.

Küçücük bir şeyi tutarsın, biraz daha büyük olursa kucaklarsın. Daha büyük olunca ne yapacaksınız? Daha büyük olunca ne yapacaksınız? Daha büyük olunca ne yapacaksınız? Aciz kalırsın o zaman. Ellerin yan tarafa düşer, bir şey yapamazsın.

Allah-u Teâlâ Hazretleri de azametine, sıfatlarındaki kemâle nihayet olmayan bir zât-ı celîl olduğu için Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni hiçbir kimse hakkıyla bilemez. Yâni tam, bitti, artık bunun ötesi yok, sonuna geldim gibi bir şeye kimse eremez.

Onun için Rasûlüllah SAS Hazretleri buyurdu ki:

سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوف

(*Sübhâneke mâ arafnâke hakka ma'rifetike yâ ma'rûf!*) “Seni tesbih ve tenzîh ederiz yâ Rabbi, seni hakkıyla bilemedik!” dedi.

Ma'rifeti engindi, bütün cihan halkına dağıtılsa, hepsine kâfi gelirdi. Nice elinden tuttuğu, işaret ettiği, baktığı kimseleri bir lahzada kemâlâta eriştiriyordu; ama Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin künhüne tam mânâsıyla vukûf mümkün olmadığı için böyle diyor. Bilmem, anlaşılıyor herhalde mesele...

Biraz buna gayret sarf etmek lâzım! Yâni hulâsâsı şu ki: Biraz şu dünya işlerinden kendimizi çekip, biraz bu işlere de gayret sarf etmemiz lâzım. Hayatımızın gâyesi bu aslında, ama hiç meşgul olmuyoruz da sabahtan akşama kırk yıl, kırk beş yıl, yetmiş yıl yaşadın. Ne yaptın? Çok boş geçiriyoruz vakti. Yâni en mühim şeyleri ne zamana bırakıyoruz, ne kadar sonralara bırakıyorsak bırakıyoruz, bırakıyoruz, bırakıyoruz; ondan sonra da bir gün birden bire, “Hadi gel bakalım, iş bitti!” diyorlar. “Daha ben bitiremedim işi!” falan desen de, alıp götürüyorlar insanı.

Onun için tevbeye acele edip, bu hususta çalışmak lâzım!

c.Nasibin Olanla Evlenebilirsin!

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

⁵ İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LII, s.395, no:11095; Muhammed es-Sa'dî RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.I, s.108, no:500; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV III, s.122, no:19021.

لَوْ دَعَا لَكَ إِسْرَافِيلُ وَجِبْرِيلُ وَمِيكَائِيلُ وَحَمَلَةُ
الْعَرْشِ وَأَنَا فِيهِمْ، مَا تَزَوَّجْتَ إِلَّا الْمَرْأَةَ الَّتِي
كُتِبَتْ لَكَ

كر. عن محمد السعدى أن رجلا قال: يا رسول الله، إنى أريد أن أتزوج امرأة، فادع لى! قال فذكره

RE. 357/9 (*Lev deà leke isrâfîlü ve cibrîlü ve mîkâîlü ve hameletü'l-arşi ve ene fîhim, mâ tezevvecte ille'l-mer'ete'lletî kütibet leke.*)

Bu hadis-i şerif de, iki insan birbiriyle evleniyor ya, nasıl oluyor; bunu izah eden bir hadis-i şeriftir.

(*Enne racülen kâle*) Bir kişi gelmiş Rasûlüllah SAS Hazretlerine... (*Yâ rasûla'llâh, innî ürîdü en etezevvece imreeten, fed'u lî.*) “Ben şu kadınla evlenmek istiyorum ya Rasûlallah, bana dua buyur!” demiş. “Bana dua et de o kadınla evleneyim!” demek istemiş yâni. Onun üzerine, Peygamber SAS Efendimiz böyle buyurmuş:

“—Eğer senin için İsrâfil AS dua etse, Cebrâil AS da dua etse, Mîkâil AS da dua etse, Arşı A'lâ'yı taşıyan o yüce melekler de dua etse, ben de onların arasında o duaya katılsam; sen yine de senin için yazılmış olan kadından başkasıyla evlenemezsin! Nasibde ne varsa onunla evlenirsin!” buyurmuş Peygamber SAS Hazretleri.

Bundan iki şey çıkar, üzölmeyin, telaş etmeyin, “Kısmetimiz buymuş.” dersiniz, mütesellî olursunuz; takdir buymuş, evin huzurunu

yürütmeye gayret edersiniz. Olana razı olup, o şekilde huzuru, vazifelerinizi ifa etmeye gayret edersiniz. Çok da telaş etmeye lüzum yok, demek ki bu işte.

d.Allah-u Teâlâ'nın Kullarını Öğmesi

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁶

لَوْ رَأَيْتُمْ أَنَّ رَبَّكُمْ فَتَحَ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ، فَأَرَى
مَجْلِسَكُمْ مَلَائِكَتَهُ يُبَاهِي بِكُمْ، وَأَنْتُمْ تَرْقُبُونَ

الصَّلَاةَ

(طب . عن معاوية)

RE. 357/10 (*Lev raeytüm enne rabbeküm fe-teha bâben mine's- semâi, feerâ mecliseküm melâiketehû yübâhî biküm, ve entüm terkubû-ne's-salâh.*)

Bu da namazla ilgili bir hadis-i şeriftir. Anlaşılan, Peygamber SAS Efendimiz namaz için toplanmış olan, namazı bekleyen ashabına dönüp de böyle buyurmuş olsa gerek.

Ashab-ı kirâm mescide gelmişler, namaz vakti gelsin de namaz kılalım diye bekliyor herhalde ki, ifadesinden o anlaşılıyor:

(*Lev raeytüm*) “Eğer görseydiniz...” Rasûlüllah görüyor ama ötekilerde o kabiliyet yok... “Eğer

⁶ Taberani, *Mu'cemü'l-Kebir*, c.XIX, s.363, no:855; Heysemi, *Mecmaü'z- Zevaid*, c.II, s.160, no:2131; Muaviye RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.V II, s.324, no:19086; *Camiü'l-Ehadis*, c.18, s.124, no:19026.

Allah-u Teâlâ Hazretlerini nasib etseydi de siz de görebilseydiniz, (*enne rabbeküm feteha bâben mine's-semâ*) rabbiniz gökten bir kapı açtı. (*Feerâ mecliseküm melâiketehû*) Meleklerine sizin şurada oturmanızı, şu toplantı yerinde şöyle oturmanızı, meclisinizi gösterdi. (*Yübâhî biküm*) Sizinle iftihar ediyor meleklerine...”

“—Bak şu benim halis, has kullarıma; camiye gelmişler, bana ibadet etmek için nasıl bekleyip duruyorlar!” diye meleklerine o kulları gösterip övünüyor, *mubâhât* eyliyor Mevlâmız. (*Ve entüm terkubûne's-salâh*) “Siz namazı beklerken böyle meleklerine gösteriyor. Keşke bu durumu görebilseydiniz!” diyor Peygamber Efendimiz.

Demek ki insanlar camiye erken gelmeli, camiye erkence gelmenin, namazı beklemenin fazileti çok. İnsan namazı beklemek için, namaz niyetiyle mescide geldi mi, o esnada hep namazda sayılır. Namaz sebebiyle mescide geldiği zaman bütün vakti hep namazda gibi olur. Burası Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bir manevi kalesidir. Yalnız burası değil, mescidler yâni. Bütün mescidler Allah'ın kaleleridir, manevi kaleleridir. Bu kalelere giren, mane vi tehlikelerden mahfuz olur. Manevi hayırlara nail olur, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin iltifat ettiği, sevdiği, övündüğü; başkalarına gösterip gösterip de *mübâhât* ettiği kimselerden olur.

“—E, ben erken gelip de camiye ne yapacağım hocam?” Yâhu tesbih çek, düşün;

تَفَكَّرُ سَاعَةً، خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ

(*Tefekkürü sâatin, hayrun min ibâdeti senetin*)⁷

“Bir saatlik bir

tefekkür, bir anlık bir düşünme, bir senelik ibâdetten daha hayırlıdır.”

Düşün, aklını kullan; bak ma’rifetullah nasıl elde edilecek? Düşüne düşünme bulacaksın. Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin nimetlerini, kudretini, kuvvetini, hikmetini düşünme düşünme; ereceksin.

Düşünürsün, Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni zikredersen, çünkü en hayırlı ibadetlerden bir tanesi *Allah* demektir, *Lâ ilâhe ila’llâh* demektir, *Sübhâna’llâh*, *El-hamdü li’llâh*, *Allâhu ekber* gibi bö yle mübarek kelimeleri söylemektir. Aç Kur’an-ı Kerîm oku! Gö zünü kapat; hatalarını düşün, ölümü düşün, ölümden sonraki hesabı, haşrı, neşri düşün! Ona göre aklına ne tedbirler geliyorsa onları alırsın; hasılı biz Mevlâ ile kulluk muamelesini, adâbını öğrenmemişiz, âdâb-ı muâşeretini öğrenmemişiz de korkuyoruz.

Hani bazı insanlar vardır, bazı muhterem yerlere girmekten korkarlar, çekinirler; “Adabda, erkânda kusur ederim!” falan diye. Halbuki öğrenmemiz lâzım! Allah-u Teâlâ Hazretleri Mevlâmız işte bizim... Gizlimiz, aşikârımız; her şeyimiz ona ma’lûm. Ona âşinâlık kesb etmeye, onunla *el-ünsü bi’llâh*’a, onunla ünsiyet etmeye alışmamız lâzım.

Onu zikrederek, onu düşünerek, onu tefekkür ederek, ondan korkarak, onu anarak o şeye ermemiz lâzım!

⁷ *Keşfü’l-Hafâ*, c.II, s.369, no:1004.

e.İnsanoğlunun Açgözlülüğü

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁸

لَوْ سِيلَ لَابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَتَمَنَّى إِلَيْهِمَا
ثَالِثًا، وَلَا يَشْبَعُ ابْنُ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ، وَيَتُوبُ اللَّهُ
عَلَى مَنْ تَابَ

(طب. عن كعب بن عياض الأشعري)

RE. 358/1 (*Lev sîle li'bni âdeme vâdiyâni min mâlin, letemennâ ileyhimâ sâlisen, ve lâ yeşbiu'bne âdeme ille't-turâb, ve yetûbu'llâhu alâ men tâb.*)

Bu hadis-i şerif ve buna benzer birkaç rivayet daha var.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

(*Lev sîle li'bni âdeme*) “Şu âdemoğlu için mal dolu iki vadi akıtılsa...” yâni, vadi nedir? İki tarafı dağ olan bir çukur yer. Öyle o kadar büyük bir oluk düşünün, oluktan nasıl su akar. Öyle mal akıtılsa, (*letemennâ ileyhimâ sâlisen*) “Keşke üçüncü bir vadi olsa, oradan da aksa diye temenni eder.”

Yâni, “Bana iki tane yetiyor, artıyor, ben bunu ne yapacağım? Karnım doydu, gerisini ne yapayım?” demez de, üçüncü bir vadiden de

⁸ Taberani, *Müsnedü’ş-Şamiyyin*, c.III, s.179, no:2028; Heysemi, *Mecmaü’z- Zevaid*, c.X, s.427, no:17795; Ka’b ibn-i İyad RA’dan.

Kenzü’l-Ummal, c.III, s.220, no:6246; *Camiü’l-Ehadis*, c.XV III, s.126, no:19033.

böyle mal aksa, benim cebim dolsa falan diye te me nnî eder.

(*Ve lâ yeşbiu' bne âdeme ille't-turâb*) “İnsanoğlu doymaz doymaz; gözünü, gönlünü ancak toprak doldurur. İnsanı ancak toprak doyurur. (*Ve yetûbu'llâhu alâ men tâbe*) Allah-u Teâlâ Hazretleri hatasını anlayıp da kendisine dönen kula tevbe nasib eder. Ona teveccüh eder de bâtıldan ayırıp hakka yöneltir, kendisine getirir.” mânâsına...

Şimdi bu hırs, mal hırsı, mülk hırsı; bir başka hadis-i şerifte de anlatılmıştır. Hepimizin de zaten kendi kendimizi kontrol ettiğimiz zaman hemen buluvereceğimiz bir hakikattir.

Bir başka hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:⁹

يَشِيبُ ابْنُ آدَمَ، وَيَشَبُّ مِنْهُ خَصَلَتَانِ: الْحِرْصُ،
وَطُولِ الْأَمَلِ. يَهْرَمُ ابْنُ آدَمَ، وَتَشِبُّ مِنْهُ اثْنَتَانِ:
الْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ، وَالْحِرْصُ عَلَى الْعُمْرِ

(م. ت. ه. ح. ح. ب. عن أنس)

(*Yeşîbu'bnü âdeme, ve yeşebbu minhü hasletân*) “İnsanoğlu gün geçtikçe ihtiyarlar, saçı ağarır, bıyığı ağarır, sakalı ağarır da; iki haslet içinde gençleşir, genç kalır, onlar ihtiyarlamaz. Saçı beyazlaşır, bıyığı beyazlaşır, sakalı beyazlaşır ama içinde iki tane duygu genç kalır; hatta daha da gençleşir.” Nedir onlar?

⁹ *Keşfül-Hafa*, c.II, s.396, no:3254.

(*El-hırsu, ve tûli'l-emeli*) “Hırs; dünyaya, mala, mülke hırsı artar.”

“—Yâhu bir apartmanın var. Bir dairesinde oturuyorsun, üç tanesinden kira alıyorsun; katların, bir dükkânın var. Biraz da ahirete yönel, biraz da hayr u hasenâta yönel, Allah için çalış...”

“—Yooo! Ben bunun parasıyla şöyle yapacağım da oradan şe ye vereceğim. Beri taraftan bilmem ne yapacağım...”

İsim söylemek istemiyorum, milyonları olan birisi var, parasını daha çok işletmek için götürmüş bankerlere vermiş. Bankerler de almış götürmüşler. Ya hu ne yapacaksınız? Senin neyine gerek? Bak bu kadar mal vermiş Allah, her gün bir malını satsan, yüz elli sene yaşasa yine yetecek kadar malı var. İşte gözü doymuyor, hırs...

Bir de Farsça beyit var:

ریشه نخلِ کهن سال از جوان محمتر است

بیتر دلبستی باشد دنیا یر را

Rîşte-i nahli köhne sal ez civân muhkemterest
Bişter-i deliştegi bâşed be-dünyâ pîr ra...

“Yıllanmış, yaşlı ağacın kökleri, genç fidanlarınkinden daha kuvvetli, kalın olur. Bunun gibi, ihtiyarın da yaşlandıkça gönlü dünyaya daha sıkı bağlanır.”

Allah bize řu dünyadan bir mstaĝnilik, ona bir tepeden bakma, ona aldrmama nimeti verirse, iyi müslümanlık o zaman mümkün oluyor. Yoksa biz bunun esiri olduk mu, “Biraz daha kazanayım, biraz daha kazanayım; cuma gider, bayram gider, hayırlı imkânlar, fırsatlar kaçar gider elden. İnsan kendisini bu hırstan korumalı, kurtarmalı.

İnsanoĝlunun řu kadcarcık bir midesi var. İşte doluyor, bitiyor... Bir de ev lâzım hakkten; ondan sonrası “eh bir tane daha garanti olsun, bir tane de ocuĝuma olsun, bir de kızıma olsun, bir de bilmem ne olsun; haydi onlara da birer tane daha fazla vereyim. Birer dkkn da gelir olsun, bilmem ne!”

Onları da veriyor Allah... Bu sefer yüzük altın oldu mu kâfi deĝil, elmas olsun. Elmas oldu mu kâfi deĝil, taşı büyük olsun. Taşı büyük oldu mu kâfi deĝil, elmas bilezikli saat olsun. Bilme m elmas bilmem ne olsun. Elmas kâfi deĝil, yakut olsun, zebercet olsun... Oraya kayıp gidiyor insanoĝlu...

Birisi hrs, ikincisi de *tli’l-emel*; arzularının, emellerinin uzayıp gitmesi. “şunu yapacaĝım da bunu yapacaĝım da arkasından onu edeceĝim de...” derken kt ecel geliyor, yarı yolda kesiliyor, iř bitiyor. Yâni insanı aldatıp, Allah’a has halis kulluk etmekten alıkoyan iki şey. Sonra insanları birbirine düşüren de bu; hrs.

řu memleket mesela hepimize yeter. Parası, pulu; balıĝı, meyvesi, sebzesi... *El-hamdü lillâh* mübarek bir memleket yâni. Neredeyse

birbirimizi yiyip bitirecektik. Gene de öyle, gene birbirimize dış gıcırdatarak bakmak bitmiş değil. Hırs çok kötü bir şey. Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi böyle, bu hırslardan kurtarsın, biraz derin nefes alıp da şu dünyanın hakiki mahiyetini görüp...

Şu dünya ahiretin tarlasıdır, ahiret için de hazırlanıp, hayırlar kazanıp, malımızı biraz Allah yolunda sarf etmeyi nasib etsin! Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki Tevbe Suresi'nde:

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

(التوبة: ١١١)

(*Inna'llàhe'sterâ mine'l-mü'minîne enfüsehüm ve emvâlehüm bi-ennelehümü'l-cenneh.*)

“Allah-u Teâlâ Hazretleri Müslüman- lardan canlarını ve mallarını satın aldı.” Ne vererek satın aldı? (*bi-ennelehumu'l-cenneh*)

“Mukabilinde cenneti vererek.” Alın cenneti, malınızı, canınızı bana verin. *İşterâ* diyor yâni Allah müşteri oldu, sizden canınızı, malınızı satın aldı. Hâlbuki canı d a veren o; malı da veren o. Onun için şairin birisi güzel söylemiş, diyor ki:

Cânı cânân dilemiş, vermemek olmaz ey dil! Ne nizâ eyleyelim, ol ne senindir ne benim...

Cânı, sevgili istemiş, vermemek olmaz gönül, inat etme. Vereceğiz, madem o istemiş. Ne nizâ eyleyelim, ne çekişip duruyoruz boş yere,

o ne senindir ne benim diyor. Öyledir yâni işin doğrusu. Ama Allah biz anlayalım diye, biz hep alışverişle, işimiz maddi olduğu için bize anlatmak için öyle buyuruyor. Hani biz yirmi beş lira veririz, bir ekmek ver deriz. Şu kadar veririz, şunu ver deriz. Bir şey verip bir şey almaya alışmışız. Bizim mantığımız, kafamız böyle alıştığı için Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Allah size müşteri oldu; canınızı, malınızı verin cenneti alın. Yâni ne demek? Canınızla, malınızla Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin yolunda hizmet edin, çalışın.

Eğer dedelerimiz keyif sahibi olsalardı, canları pek kıymetli olsaydı, çok aziz olsaydı, hiç toz kondurmak istemeselerdi; biz buralarda olur muyduk şimdi? Olmazdık, kim bilir nerede olacaktık, ne olacaktı durumumuz. Yâni onlar ahireti düşündüler. Kefenleri başlarına doladılar; o sarık dediğimiz şey ne? Kefeni başına doluyor, ölürsem kefenim olacak diye; arkasından sarkıtıyor. Allah yolunda kendisine saldıran düşmana; müdafaa ediyor memleketi.

Bizim ecdadımız saldırgan da olmamış. Bizi kâfirler aldatırlar, kendi dedelerimizi kötü göstermek için. Saldırgan gibi gösterirler, hep onlar saldırmıştır; hala da onlar saldırıyor. Hala da biz efend i efendi dururken, gelip gelip onlar sataşıyorlar, saldırıyorlar.

Derler ki:

“—Müslümanlar şöyledir, böyledir!” Kat’iyyen öyle değil.

f.Zekât Fakirler İçin Kâfidir

Şimdi bu can mal meselesi ardından hadis-i şerif de denk düşmüş, arkasındaki hadise geçiverelim bari. Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz müteakib hadis-i şerifte:¹⁰

لَوْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّ زَكَاةَ الْأَغْنِيَاءِ لَا تَكْفِي الْفُقَرَاءَ،
لَأُخْرِجَ لَهُمْ مِنْ غَيْرِ زَكَاتِهِمْ مَا يُقَوِّيهِمْ، فَإِذَا جَاعَ
الْفُقَرَاءُ فَبِظُلْمٍ الْأَغْنِيَاءِ لَهُمْ

(العسكري عن أبي هريرة)

RE. 358/2 (*Lev alima'llàhu enne zekâte'l-ağniyâi lâ tekfi'l-fukarâe, leahrace lehüm min gayri zekâtihim mâ yukavvîhim, feizâ câa'l-fukarâu febizulmin ağniyâe lehüm.*)

Sübhànallah! Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:

“Eğer Allah-u Teâlâ Hazretleri zenginlerin zekâtları, fakirlere kâfi gelmeyecek diye görseydi, öyle bilseydi; öyle olduğunu müşahede etseydi Allah-u Teâlâ Hazretleri o zaman onların zekâtlarından ayrı, o fukaranın yiyip içmesine yetecek mal çıkartırdı yeryüzüne, mülk çıkartırdı. Ama zekât yeter.”

Bu sözün arkasında yatan mânâ nedir? Fukaranın ihtiyacını karşılamaya, zenginin zekâtı yeter demek. (*Feizâ câa'l-fukarâu*) “Binâen aleyh

¹⁰ *Kenzü'l-Ummal*, c.V I, s.310, no:15824; *Camiü'l-Ehâdis*, c.XV III, s.131, no:19043.

fakirler aç kaldı mı, (*febizulmin ağniyâe lehüm*) zenginlerin onlara zulmündendir. Zenginler fakirlere zulmetmiş demektir. Zengin zekâtını vermedi de o fukaracık aç kaldı, açık kaldı demektir.”

Bir daha okuyum, biraz anlaşılması zor ifade ise: “Eğer Allah-u Teâlâ Hazretleri zenginlerin zekâtı fakirlere yetmeyecek diye görseydi, öyle olsaydı; o zaman o fakirler için zenginlerin zekâtlarından gayrı, gıdalarına yarayacak şeyler ihsan ederdi. Öyle değil, zenginlerin zekâtları yeter fakirlere ... Gayrı bir şey yaratmasına lüzum yok Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin. Binâen aleyh fakirler aç kalırsa, zenginlerin fakirlere zulmünden dolayıdır bu.”

Vermedi zekâtı, zengin olduğu halde, parası çok olduğu halde, zekâtı vermedi, şu fakirler aç kaldı. Zenginlerin fakirlere zulmüdür diyor Peygamber Efendimiz.

Hakikaten de umumiyetle insanda bir zekât vermeme gibi bir cimrilik vardır. Bir insan zekâtını vermiyorsa cimridir, pintidir. Her şeyi söyleyebilirsiniz, Allah'ın farz kıldığı bir şeyi, Allah'ın verdiği maldan vermiyor.

Cömertliğin asgari ölçüsü nedir? Adamın zekâtını verme sidir. Şer'i şerîfin kendisine tayin ettiği zekâtı veriyorsa tamam, bu adam pintilikten, cimrilikten beraat etmiş demektir. Vermediyse, pintidir, cimridir. Biz bu halet-i ruhiyeye rağmen, yâni zenginler kimisi zekâtı verir, kimisi vermez; *el-hamdü lillâh* yine fakirler kayırılıyor bizim memlekette, umumiyetle. Bir

de tam verseler, muntazam; gül gülistan olacak ortalık. Hiç o zaman Avrupa'daki gibi kapitalist, sömüren, sömürülen çatışması, kavgası, gürültüsü olmaz, olmayacak, olmamış. Eskiden olmamış, şimdi de olmazdı. İlerde de olmazdı. Yâni müslüman, bu da benim kardeşimdir diye ona kendi malından hayır u hasenâtını yapsaydı, o fakirde ona karşı hoş davranırdı, asker yumruğuyla tepelerine küt diye inip, ezerek;

“—Sus senin grev hakkını aldım, sus senin lokavt hakkını aldım! Edebinle çalış!” şeyine lüzum kalmadan dinimizin emriyle bu yürürdü. Zengin zekâtını verirdi, fakir de edebini takınır, çalışırdı. Alnının teriyle helal lokma götürmeye çalışırdı eve.

“—Tabii neden böyle olmadı hocam? Sen eski devirlerden bahsediyorsun, senin yirminci yüzyıldan haberin yok!” filan diyebilirsiniz. Neden böyle olmadı? Öğretmedik dinimizi, öğretmedik. Birçok kimse evleniyor da yıkanmaktan haberi yok. Evleniyor, masum çocuk, masum efendi, masum hatun; ikisi de melek gibi, iyi terbiye almışlar, yüksek aile terbiyesi almışlar, Avrupa'da, Amerika'da okumuş; evlenmiş, yıkanmaktan haberi yok. Yâni o kadar yaygın bir cahillik var ki bizim âlimlerimiz ne olacak bakalım, nasıl beraat edecekler ahirette; hiçbir şey öğretmemişler ki, kimse bir şey bilmiyor ki. Herkes onun için ortada, herkes müftü şimdi.

Hukuk profesörü müftü, bilmem kim müftü, doktor müftü... Ne yapsın, ortada cahillik yaygın olunca herkes bir şey söylüyor. Hem de kimisi haramı söylüyor helal diye, kimisi olmadık şeyleri; yâni Kur'an-ı Kerîm'de yasak edilmiş şeyi, yanlışlığı belirtilmiş şeyi söylüyor.

“—Efendim, sen bu içkiyi iç, sıhhat kazanacaksın, beden kuvvetlenecek, zayıflamışsın; günahı benim!”

Halbuki, Kur'an-ı Kerîm'de Allah-u Teâlâ Hazretleri diyor ki, böyle diyen bir insan, ötekisinin günahını yüklenemez. Yâni günah işleyene yine günah kalır.

“—Ver seni günahını!” deyince ötekisi günahsız kalmaz. Ama berikisi öyle günaha bedavadan talip olduğu için o kadar günah da ona yüklerler. O istediği gûnahtan mahrum kalmaz, onun yine tepesine yığarlar; başını aşar o günah ama berikisi de gûnahtan kurtulmaz.

Bunu bilse mesela demez öyle. Veyahut haramla tedavi edilmeyin diyor Peygamber Efendimiz. Allah-u Teâlâ Hazretleri hastalığı da indirmiştir, şifasını da indirmiştir. Hastalığınıza ilaç arayın; ama haramla tedavi etmeyin. Emir... Bunları bilse insan, yâni Peygamber Efendimiz'in hadislerini okusa, Kur'an-ı Kerîm'i tam okusan, zaten dinimizin ne kadar yüksek, ne kadar büyük hakikatleri ihtiva ettiğini anlayacak, kavga bitecek.

Şimdi dışarıdan gören bizi hiçbir şey bilmez sanıyor. Yobaz, yontulmamış kafalı sanıyor. Hiçbir şey bilmiyor sanıyor, dünyadan haberi yok sanıyor. “Bu adam ne fizik anlar ne

matematik anlar ne dünyayı anlar ne siyaseti anlar ne yaşamayı bilir ne zevk u safayı bilir; işte insan bu dünyaya gelmiş, keyif yapmalı!” filan. Hepsini biliyoruz ama gel bak sen de bir o ku; be n de senin içinden yetiştim, senin okuduğun okulları okudum. Hepsini bitirdim bitirdim tavana dayandım, tavandan çatıya çıktım. Çatının üstünde daha yer kalmadı. Ama işte bir de onu okusan sen, o zaman... Bak ben senin bildiğin her şeyi biliyorum ama sen benim bildiğim hiçbir şeyi bilmiyorsun. Bir de gelip bana şey satıyor.

Zekâtı vermekten açıldı bu şeyler. Aman zekât tahakkuk ediyorsa verelim, o fakirin hakkıdır, bizim paramız değildir o . Bir nevi bizim paramız sayılmaz, fakire verilecek o. Fakirin hakkı senden kalmış olur, sen zekât hakkını ver, Allah-u Teâlâ Hazretleri içinden zekâtı ayrılmış mala bereket verir. Nasıl arttığını anlayamazsın, bitiremezsin malını. Yiye yiye bitiremezsin.

İki kardeş varmış, harman yapmışlar beraberce. Buğday ekmişler, biçmişler, harman yapmışlar, sapı-samanı ayırmışlar taneden; samanı bir yere yığmışlar, taneyi bir yere yığmışlar. İki kardeş müşterek çalıştı, bölüşecekler. Birisi kağrı arabasını getiriyormuş, samanı dolduruyormuş, ambarına taşıyormuş. Sonra ikinci sefer araba geliyormuş, dolduruyorlarmış, ötekisi

taşıyormuş. Birisi buğday taşıyormuş, ondan sonraki sefer öteki kardeşin. Ama birisi taşırken harmanın başında kalan diyormuş ki:

“—Bu kardeşim evli, birkaç tane çocuğu var. Biz bunu güyâ eşit bölüştük ama ben kardeşime biraz daha vereyim de; çoluk çocuğu var, şimdi fazladan versem almaz.”

Kendi malından o tarafa yığıyormuş. Ötekisi geliyor bu sefer bu malı yükleyip gidince, ötekisi de diyormuş ki:

“—Ben evliyim, çoluk-çocuğum var; ama bu kardeşim evlenecek. Buna takı lâzım, mal lâzım, şunu lâzım, bunu lâzım. Ben buna en iyisi şu buğdaydan, samandan biraz ayırayım, şu tarafa iteyim!” diyormuş.

O da ona itiyormuş. Taşıya taşıya malı bitirememişler. Bu ne ? İşte bu bereket... Matematik kitabı yazmaz bunu, astronomi kitabı yazmaz. Bu Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin verdiği bir başka şeydir. Bitiremez o malı, yer yer, karnı doyar... Peygamber Efendimiz'in bilmiyor musunuz bir tasla koca bir salon dolusu, mescid dolusu insanı doyurduğunu, daha başka bereket kerametlerini.

g.Ölümün Etkisi

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹¹

¹¹ *Kenzü'l-Ummal*, c.XV , s.552, no:42142; *Keşfü'l-Hafa*, c.II, s.154, no:2097;

Camiü'l-Ehadis, c.XV III, s.131, no:19045.

لَوْ عَلِمَتِ الْبَهَائِمُ مِنَ الْمَوْتِ مَا عَلِمَ بَنُو آدَمَ، مَا
أَكَلُوا مِنْهَا لَحْمًا سَمِينًا

(الديلمى عن أبى سعيد)

RE. 358/3 (*Lev alimeti'l-behâimu mine'l-mevti mâ alime benû âdem, mâ ekelû minhâ lahmen seminâ.*)

Bu da ölüm denilen o acı hadiseyle ilgili bir hadis-i şeriftir.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki SAS:

(*Lev alimeti'l-behâimu*) “Hayvanlar eğer bileydi...” Atlar, koyunlar, kuzular, keçiler, develer, sığırlar, kuzular, horozlar, tavuklar; neyse... Neyi bileydi? (*Mine'l-mevti mâ alime benû âdem*) “Ölümden Ademoğlunun bildiği kadar bilgiyi onlar bile yd i, (*mâ ekelû minhâ lahmen semina*) bu şeyden bir et yiyemezlerdi.”

Yâni bu hadis-i şeriften şu demek isteniyor ki: İnsanlar ölümü biliyorlar değil mi? Hepimiz biliyoruz işte geçen gün falanca akrabamız vefat etti de hocalar geldi, yıkadık, kefenledik; namazı kıldık, filanca kabristana gömdük. Geçen gün de mevlidini okuduk falan. Biliyoruz yâni bu ölüm denilen hadiseyi, biliyoruz ama öyle kalbimiz katılaşmış, nasırlaşmış ki duygularımız; bir gün de bize gelecek aman biraz hazırlanayım diye gayret gelmiyor o ölümden.

Halbuki, o bizim hayvan diye hakaret ettiğimiz zavallı mahlûklar var ya, onlar insanların şu ölüm hakkında bildiği şeyleri bilselerdi iştahları kaçardı, bir şey yiyemez hale gelirlerdi. Yâni insanoğlu duygusuz ve ölümden gerekli dersi almıyor ve dünyaya daldırmış, etrafında birçok kimse böyle ölüp dururken; bir gün sıranın kendisine geleceğini de düşünmüyor.

Yunus Emre demiş ki:

Halkı bostan edinmiştir, Dilediğin üzer ölüm!

Üzmek, koparmak mânâsına. Halkı bostan tarlası gibi görüyor ölüm, giriyor arasından birini koparıp gidiyor. Hani karpuzların arasında dolaşırsın kavunlardan, “Şu biraz olmuş, büyümüş galiba!” çat kopartır, götürürsün. Ölüm her gün aramızdan koparız koparıp; bostan edinmiş bizi, bir tanesini alıp gidiyor. Biz hala hiç şey yapmıyoruz. Tüylerimiz diken diken olmuyor, te d bir almıyoruz. Gaflet devam, isyan devam, hata, kusur, başkasının hakkına tecavüz, malları yığmak, başkasının malını gasb etmek, haksızlık etmek, Allah’a karşı gelmek, Allah’ın kullarını ezmek, üzme devam. Hiç akıllanmıyor.

h. Dünyanın Değersizliği

Bu da dünya ile ilgili sahih bir hadis-i şeriftir ki, Peygamber Efendimiz dünyayı bize anlatıyor:¹²

12 İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.III, s.107; Ebû Hüreyre RA’dan.

Beyhaki, *Şuabü’l-İman*, c.VII, s.327, no:10470; Said el-Makberî RA’dan.

Kenzü’l-Ummal, c.III, s.213, no:6209; *Keşfü’l-Hafa*, c.II, s.159,

no:2107; *Camiü’l-Ehadis*, c.XVIII, s.130, no:19041.

لَوْ عَدَلَتِ الدُّنْيَا عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مِنْ خَيْرٍ،
مَا سَقَى كَافِرًا مِنْهَا شَرْبَةً

(كر. عن أبي هريرة)

RE. 358/4 (*Lev adeleti'd-dünyâ inda'llâhi cenâha baùdatin min hayrin, mâ sekà kâfiren minhâ şerbeten.*)

(*Lev adeleti'd-dünyâ inda'llâhi cenâha baùdatin*) “Eğer dünya Allah katında bir sivrisineğin kanadına denk olabilseydi...”

Bir sivrisineğin incecik bir zar kanadı vardır ya. Ne yaparsınız onu bulsanız? Üflersiniz gider yâni, ne yapacaksınız, sinek kanadı. Bu da sorulur mu?

“—On tane sinek olsa ne olur yâni hocam?”

“Eğer bu bizim dünya dünya diye koştuğumuz şu dünya, Allah- u Teâlâ Hazretleri'nin indinde bir sivrisineğin kanadına denk olabilseydi, ona muadil olabilseydi hayır cihetinden; kâfire bir içim su içirtmezdi Allah.” buyuruyor.

Anladın mı şimdi neden Amerika'nın yüz üç katlı apartmanları var, niye safalı köşkleri var? Dinsizlerin, imansızların, şarkıcıların, zânilerin o kadar itibarı var, malları mülkleri var...

Yâni herkes para yığıyor, herkes de para yığan kimselere hayranlık duyuyor.

“—Aman, ne kadar çok parası var!” falan diye.

Bazı öyle dedikodu mecmuaları falan... Vasıtada giderken yanıma birisi oturmuş oluyor, bakıyorum göz ucuyla; öyle haberler var ki, kıpırmızı oluyor insan. Öyle haberler, öyle resimler; aman yâ Rabbi! Ne kadar şaşırılmış... Hem de kadın okuyor.

Geçen gün yanımdaki sırada bir mecmua veya gazete galiba; şöyle başlıklarını uzaktan bir okudum, yüzüm kızardı. Öteki başlığa baktım, yüzüm kızardı. Daha öteki başlığa baktım, gene yüzüm kızardı. Üç tane, dört tane çocuğu yanında oturan kadın, açmış onları okuyor, o resimlere bakıyor.

Hâsılı böyle ciğeri beş para etmez insanlar, zalimler, ırkları katliam eden hainler... Bakıyorsun; izzet, ikram, arabalar, kotralar, villalar, bilmem neler...

Vur patlasın, çal oynasın yaşıyorlar ya; kıymeti yok da Allah indinde dünyanın, ondan yapabiliyorlar. Eğer dünya Allah indinde bir sivrisinek kanadı kadar kıymetli olsaydı o zaman birazcık hayırlı, kıymetli bir şey ona gelir diye bir içim su bile vermezdi Allah o kâfire.

Kıymeti yok dünyada hadi bakalım şey yapsınlar. Otlayın bakalım! Nasıl olsa bir gün gelecek, bu fani dünya bitecek.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹³

الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ، وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

م.ت.ه. حم. حب. طس.ع. هب. عن أبي هريرة؛ ك. طب. والبخاري عن سلمان؛ طس. حل. والقضائي
عن ابن عمر

(*Ed-dünyâ sicnü'l-mü'mini, ve cennetü'l-kâfir*) “Dünya mü'minin zindanıdır, kâfirin de cennetidir.”

Bu dünya müslümanın hapisanesi, hapisiz biz burada... Ölüp hapisten çıkacağız, hakiki yurdumuza ereceğiz, Mevlâmıza döneceğiz. Cennetine, cemaline ereceğiz diye *el-hamdü*

¹³ Müslim, *Sahîh*, c.IV , s.2272, no:2956; Tirmizî, *Sünen*, c.IV , s.562, no:2324; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1378; no:4113; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.323, no:8272; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.462, no:687; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.157, no:2782; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.351, no:6465; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.425, no:8298; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V II, s.148, no:9797; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.V II, s.236; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V I, s.350; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.229, no:3103; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.18; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.V III, s.102; Ebû Hüreyre RA'dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.699, no:6545; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V I, s.236, no:6087; Bezzâr, *Müsned*, c. I, s.385, no:2498; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.199; Selman RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.65, no:9236; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.262, no:6108; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V III, s.185; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.118, no:145; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V I, s.401, no:3458; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXII, s.14; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.197, no:6855; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V II, s.129, no:34722; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.137, no:346; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.6887; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.185, no:6081; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.299, no:1318; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.9, no:12431.

lillâh müslüman ne kadar tarab etse, sevinse yeridir. Kâfirin cenneti, varsın; yesin, içsin, otlasın biraz.

Bundan ne çıkar? Kâfirin dünya malına heves etme, kendin şu iki paralık dünya için ahiretini berbat etme kâidesi çıkar. Çıkacak bu.

Yâni şu iki paralık dünya için aman etme, miras kavgası yapma, mal kaçırma, gasb etme, haksızlık etme, hırsızlık etmek, arsızlık etme, rüşvet yeme, vatanını satma, askeri sırları satma, şöyle yapma, böyle yapma... Bak ne dersek yeridir; iki para çünkü bu dünya, sivrisinek kanadına değmez bu dünya. Bunun için insan ahiretini mahveder mi? Etme... Değmez...

“—Ama benden daha az tahsil gördüğü halde, daha az çalıştığı halde...”

Yâhu, sen bırak onları... Bu dünyada ne olacak? Sen helâlinle yiyorsun ya, helâl lokma, helâl olarak çalışmışsın, alnından ter damlaya damlaya; katık, tuz, ekme yiyorsun ya, o çok daha mübarek... Bırak o baklava börek yesin, kaymak yesin; heves etme yâni.

Kàrun o bütün giyimi, kuşamı, ihtişamıyla Mûsâ AS'ın kavmi zamanında bir çıktı, herkes bir baktılar Kàrun'a hayran kaldılar. O ne ihtişam, o ne giyim, o ne kuşam... Hepsi:

يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

(القصص: ٧٩)

(*Yâ leyte lenâ misle mâ ûtiye kârûnu innehû lehû hazzin a zîm*) [Keşke Karun'a verilenin benzeri bizim de olsaydı; doğrusu o çok şanslı!] Allah Allah, ne varlık sahibi, ne imkânlar var elinde... Şuna bak, keşke ona verilen şeyler bize de verilseydi diye temenni ettiler.” (Kasas, 28/79)

Gece Allah onu eviyle beraber yerin dibine geçirince, ertesi gün anladılar. “Demek ki Kâfirler felâh bulmuyormuş. Aman bizim yolumuz, yerimiz iyiymiş!” dediler. Akılları başlarına geldi.

İki paralık dünya, iki günlük ömür... Bir göz yumup açıncaya kadar geçiyor. Ben bir gözümü açtım, baktım yolun yarısı mıdır sonu mudur bilmiyorum ama epeyce bir, kırkın üstünde sene geçmiş. Herkes için öyle, bir göz yumup açıncaya kadar gidiyor. Allah bizi şu dünyaya aldattırmasın! Haksızlık yaptırtmasın, kendisine has halis kulluk etmek nimetine erdirsin!

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

06. 02. 1983 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

